

سیستم توسعه صنعت بیمه در جهان عرب

ترجمه: آبت کریمی

مقدمه

بیمه برای اولین بار در جهان عرب در حدود سال ۱۸۸۰ در کشور مصر ظاهر شد ولی پیشرفت حقیقی آن زمانی آغاز گشت که بیمه گران اروپائی برای تأمین و حمایت از منافع سرمایه گذاران خارجی که عمدتاً اروپائی بودند در اوایل قرن بیستم اقدام به فعالیت بیمه ای در منطقه کردند. شروع فعالیتهای شرکتهای بیمه ملی دنیای عرب بلافاصله بعد از استقلال نبود بلکه اکثریت شرکتهای بیمه بین سالهای ۱۹۵۰ و سال ۱۹۸۸ تأسیس یافتند و هم اکنون تعداد آنها به ۲۱۷ شرکت بیمه مستقیم و ۱۵ شرکت اتکائی بالغ می‌گردد.

بازارهای بیمه عرب:

بازار آزادی که بلافاصله بعد از استقلال کشورهای جهان عرب بوجود آمد شرایط ویژه‌ای داشت به دلیل نبود مقررات و قوانین بیمه‌ای و همچنین بدلیل پتانسیل و ظرفیت اضافی بازار در کنار شرکتهای بیمه ملی شرکتهای بیمه خارجی هم فعالیت داشتند که سهم عمده‌ای از پرتفوی بازار را به خود اختصاص می‌دادند.

دولتهای کشورهای عربی بالاخره به این نتیجه رسیدند که کنترل و نظارت بر فعالیت مؤسسات بیمه لازم است فلذا تدوین مقررات نظارتی منتج به پیدایش چهار بازار جدا از هم شد.

۱- بازارهای انحصاری متشکل از یک یا چند شرکت بیمه دولتی که بعضاً یک شرکت بیمه اتکائی مرکزی در کنار شرکتهای بیمه مستقیم با مالکیت دولت فعالیت میکنند. این سیستم در کشورهای الجزایر، عراق،

لیبی، موریتانی، سومالی، سوریه و جمهوری دموکراتیک یمن پیاده شده است.

۲- بازارهایی که شرکتهای بیمه خارجی در کنار شرکتهای بیمه ملی مجاز به فعالیت در امر بیمه هستند با این تفاوت که عملیات بیمه داخلی باید نزد شرکتهای بیمه ملی بیمه شوند این نوع بازار اختصاص به کشورهای بحرین، مصر، اردن، کویت، لبنان، عمان، قطر، تونس و امارات متحده عربی دارد.

۳- بازارهایی که فقط شرکتهای بیمه ملی اعم از دولتی یا خصوصی و یا با مالکیت هر دو مجاز به فعالیت میباشند، مالکیت خارجی در این شرکتهای محدود به حداقل سهام است که از این مقدار نباید تجاوز نماید. هم اکنون بازار کشورهای مصر، مراکش و سودان از این نوع می‌باشد.

۴- در کشور عربستان سعودی قانون بیمه خاصی وجود ندارد شرکتهای بیمه با همکاری شرکتهای بیمه خارجی که بر اساس قانون تجارت به ثبت رسیده در امر بیمه فعالیت دارند. نشانه‌هایی در دست هست که این کشور نیز در تدارک قانون جداگانه‌ای برای فعالیت صنعت بیمه است و اخیراً نیز دولت اقدام به تأسیس شرکت بیمه تعاونی کرده است. بیست سال گذشته برای صنعت بیمه کشورهای عربی دوران پیشرفت و شکوفائی بوده و صنعت بیمه این کشورها رشد چشمگیری را از خود نشان داده بطوریکه در سال ۱۹۸۶ نیم درصد کل حق بیمه جهانی اختصاص به این منطقه داشته. برعکس کشورهای بسیار توسعه یافته صنعت بیمه کشورهای عربی پوششهای جامع و کاملی را که برای پروژه‌های خود تدارک می‌بینند عمده حق بیمه آنها نیز در داخل کشورهای عربی نگاه میدارند

رشته های اقتصادی موجب شد صنعت بیمه نیز که یکی از شاخه های فعالیتهای اقتصادی است از رشد مناسبی برخوردار شود. درآمد ناخالص حق بیمه شرکتهای بیمه ملی در سال ۱۹۸۷ در مقایسه با سال ۱۹۸۶ دارای رشدی برابر ۵ درصد گزارش شده و به ۵/۲۵۱ میلیون دلار بالغ گردید. از این رقم ۴/۹۱۲ میلیون دلار آن اختصاص به حق بیمه شرکتهای بیمه مستقیم، ۱۳۲ میلیون دلار حق بیمه بیمه اتکائی قبولی از خارج توسط شرکتهای بیمه منطقه و ۹۲۷ میلیون دلار حق بیمه گران اتکائی دارد. درصد حق بیمه ای که صنعت بیمه منطقه در داخل منطقه بعنوان سهم نگهداری منظور نموده نیز افزایش داشته و ده درصد در سال ۱۹۸۷ نسبت به سال ۱۹۸۶ رشد نشان می دهد و به مبلغ ۲/۸۳۶ میلیون دلاری یعنی ۵۴ درصد از کل درآمد حق بیمه رسید. همچنین خالص خسارت پرداختی نیز در سال ۱۹۸۷ افزایش یافته و به رقم ۲/۱۷۷ میلیون دلار رسید که ۹ درصد نسبت به سال ۱۹۸۶ زیادتر است و ضریب خسارت از ۷۶/۷ در سال ۱۹۸۶ به ۷۷/۷ درصد در سال ۱۹۸۷ افزایش یافت و از طرفی ذخایر فنی مؤسسات بیمه با ۱۶ درصد افزایش در پایان سال ۱۹۸۷ به رقم ۵/۶۰۱ میلیون دلار رسید.

رشد حق بیمه بر اساس رشته

حق بیمه بیمه های مستقیم در هر دو بخش بیمه های زندگی و بیمه های غیر زندگی طی ده سال از سال ۱۹۷۷ تا ۱۹۸۷ از رشدی برابر ۸۷/۳ درصد برخوردار بوده و به ۴/۱۹۲ میلیون دلار بالغ گردید. بیمه های غیر زندگی ۹۱ درصد و بیمه های زندگی تنها ۹ درصد حجم فعالیت را تشکیل می دهند. رشد بین سالهای ۱۹۸۳ تا سال ۱۹۸۷ بعد از توسعه سریع اقتصادی ناشی از شروع افزایش قیمت نفت تنها ۱۳/۵ درصد بوده است.

حق بیمه بیمه های زندگی

طی ده سال گذشته حق بیمه بیمه های زندگی ۳۹۲/۱ درصد رشد داشته که ۱۲/۳ درصد آن متعلق بسال

که این امر خود اثر بارزی در اقتصاد این کشورها از خود بجای می گذارد. در سال ۱۹۸۷ حق بیمه های مستقیم و اتکائی منطقه به ۱/۳ درصد درآمد خالص ملی که بیانگر ۲۵ دلار حق بیمه سرانه است رسید. نگهداری قسمت عمده حق بیمه در داخل منطقه خود نقش مهمی را در اقتصاد این کشورها بازی می کند زیرا از خروج مقدار معتابهی ارزش بابت حق بیمه اتکائی جلوگیری کرده و سرمایه حاصله از این بابت صرف سرمایه گذاری در پروژه های ملی داخل همین کشورها میشود. این نوع سرمایه گذاری موجب حفظ سلامت اقتصاد و ایجاد تعادل در آن می شود.

سرمایه گذاری در صنعت بیمه عرب:

سهم مناسبی از افزایش درآمدهای حاصله از افزایش قیمت نفت و توسعه اقتصادی ظرف ۱۵ سال گذشته صرف سرمایه گذاری در سیستم بانکی و بیمه شده است. سرمایه صنعت بیمه عرب در سال ۱۹۸۷ بر ۳/۲ میلیارد دلار بالغ گردید که از این میزان ۲۳/۲ درصد متعلق به شرکتهای بیمه مستقیم و ۷۶/۸ درصد آن متعلق به شرکتهای بیمه اتکائی بوده است. کل سرمایه پرداخت شده به ۱/۲ میلیارد دلار و حقوق صاحبان سهام به ۱۱/۶ میلیارد در سال ۱۹۸۷ رسید که ارقام فوق نشانگر افزایش برابر ۶ درصد برای حقوق صاحبان سهام و ۱۱ درصد برای کل دارائیهای نسبت به سال ۱۹۸۶ می باشد. صنعت بیمه تقریباً ۷۵ درصد دارائیهای خود را سرمایه گذاری کرده است ولی از آنجائی که دارائیهای صنعت بیمه مابه ازاء تعهدات آنها در مقابل بیمه شدگان است بهمین منظور جهت تسریع در پرداخت خسارات مشتریان قسمت اعظم آنرا صرف خرید اوراق بهادار، اوراق قرضه و سهام شرکتهای نموده اند که بسهولت و در اسرع وقت قابل تبدیل به پول نقد می باشند.

رشد درآمد حق بیمه

رشد مداوم و فزاینده کشورهای منطقه در کلیه

درصد برای سال ۱۹۸۷ می‌باشد.

بیمه‌های دریائی و هواییما

بیمه‌های حمل و نقل دریائی و هواییما با ۲۲/۱ درصد از کل حجم حق بیمه افزایشی برابر دو درصد داشت ولی با شروع بحران در این دو رشته آمار تغییر یافت بیمه حمل و نقل کالا ۹ درصد و بیمه هواییما ۱۳ درصد کاهش یافت. در حالیکه بیمه بدنه کشتی بدلیل افزایش حق بیمه خطر جنگ رشدی برابر ۷۷/۹ درصد را نشان می‌دهد.

بیمه اتکائی

در سال ۱۹۸۵، ۱۳ شرکت اتکائی در منطقه مشغول فعالیت بودند و همچنین دو شرکت بیمه اتکائی نیز با سرمایه‌های کشورهای عربی در خارج از منطقه به ثبت رسیده و به فعالیت مشغول هستند. اغلب این شرکتها بعنوان مختلف تحت حمایت دولت هستند و بعضاً از کمکهای مستقیم دولت استفاده می‌نمایند. بیمه‌گران اتکائی کشورهای عربی با سرمایه کافی تأسیس شده و دارای ذخائر فنی کافی و از ظرفیت قبولی بالائی برخوردارند و تعدادی از این شرکتها بدفعات سرمایه خود را طی سالهای فعالیت خود افزایش داده‌اند. این شرکتها دارای تجربه کافی در امر بیمه‌های اتکائی بوده و در بازارهای بین‌المللی از اعتبار قابل قبولی برخوردار می‌باشند. در پایان سال ۱۹۸۷ شرکتهای بیمه اتکائی کشورهای عربی دارای سرمایه قانونی برابر ۳/۲ میلیارد دلار بوده‌اند که از این مبلغ ۳۰۵/۲ میلیون دلار آن سرمایه پرداخت شده است. حقوق صاحبان سهام برابر ۵۲۴/۳ میلیون دلار و کل دارائیهای این شرکتها برابر ۲۲۳۷/۸ میلیون دلار و بالاخره کل ذخائر فنی آنها برابر ۱۱۲۱/۷ میلیون دلار که بیانگر ۱۸۸ درصد کل حق بیمه نگهداری شده در داخل منطقه است. کل حق بیمه ناخالص بیمه‌گران اتکائی کشورهای عربی در سال ۱۹۸۷ برابر ۹۲۷/۳ میلیون دلار گزارش شده که ۶۴ درصد این مبلغ در درون منطقه نگهداری شده.

۱۹۸۷ است و روند این رشد کماکان ادامه دارد. حجم حق بیمه این بخش در سال ۱۹۸۷، ۳۷۴ میلیون دلار بود که هنوز در مقایسه با استانداردهای بین‌المللی نسبتاً پائین است ولی رشد فعالیت مؤسسات بیمه در بیمه‌های زندگی در بعضی از بازارهای کشورهای عربی در حال افزایش می‌باشد.

بیمه‌های اشیاء

جدول شماره یک رشد درآمد حق بیمه بین سالهای ۱۹۸۷ تا ۱۹۸۷ را نشان می‌دهد جالب است که حق بیمه بیمه‌های غیرحمل و نقل دریائی با ۹ درصد در سال ۱۹۸۷ نسبت به سال ۱۹۸۶ به ۲۹۷۳/۶ میلیون دلار رسید. بیمه اتومبیل ۳۷ درصد از کل حجم حق بیمه بیمه‌های غیرحمل و نقل دریائی را بخود اختصاص داده که بزرگترین منبع تولید حجم حق بیمه نسبت به سایر رشته‌هاست که در برخی از کشورها این رشته بدلیل پرداخت خسارتهای سنگین زیان نشان می‌دهد. بیمه آتش‌سوزی یکی دیگر از رشته‌های بزرگ بیمه‌های غیرزندگی است که ۱۹/۱ درصد حجم حق بیمه بیمه‌های غیرزندگی اختصاص به این رشته دارد که در سال ۱۹۸۷ نسبت به سال ۱۹۸۶، ۱۲ درصد رشد داشته است. رشته بیمه آتش‌سوزی در بازارهای انحصاری بدلیل وجود تعرفه متحدالشکل که رعایت آن از طرف کلیه شرکتهای بیمه الزامی است دارای نتیجه مثبت بوده در حالیکه در بازارهای آزاد بدلیل رقابت و نرخ شکنی‌های ممتد نتیجه فنی فعالیت اغلب شرکتهای بیمه منفی نشان می‌دهد. بیمه مهندسی یکی از رشته‌های سودآور بیمه‌ای و تنها از رشدی برابر دو درصد برخوردار بوده است و ۵ درصد از کل حق بیمه بخش غیرزندگی را بخود اختصاص داده است. سایر رشته‌های بیمه غیرزندگی تحت عنوان حوادث طبقه‌بندی شده و شامل ۶/۳ درصد از کل حجم حق بیمه‌های غیرزندگی بوده و از رشدی برابر ۱۸ درصد برای سال ۱۹۸۷ برخوردار بوده است. بیمه‌های متفرقه در حدود ۱۰/۵ درصد کل حجم حق بیمه دارای رشدی برابر ۶

آینده

هم اکنون چهارچوب اساسی یک صنعت بیمه نوین پایه ریزی شده و این صنعت جایگاه خود را در ساختار اقتصاد رو به رشد منطقه پیدا کرده است، اقتصاد کشورهای عربی با توجه به دورنمای امیدبخشی که در زمینه صلح وجود دارد دوران رشد و توسعه را ادامه خواهد داد. در آینده منطقه شاهد ایجاد و یکی شدن شرکت‌های خواهد بود که از تکنولوژی پیشرفته استفاده می‌کنند. پروژه‌هایی که در منطقه ایجاد خواهد شد عمدتاً پروژه‌هایی خواهند بود که بر مواد اولیه نفتی تکیه خواهند داشت مثل پروژه‌های پتروشیمی، گاز، کود شیمیایی، پالایشگاه‌ها و سایر پروژه‌های زیربنایی در دست اجرا

مانند شیرین کردن آب دریا، ایجاد نیروگاه‌های برقی و غیره. بدیهی است که این پروژه‌ها منطقه وسیعی را با ریسک‌های بالائی ایجاد خواهند کرد. اخیراً در کشورهای عربی این هدف بشدت دنبال می‌شود که کلیه کشورهای منطقه عربی پیشرفته‌ها و پروژه‌های خود را با یکدیگر هماهنگ نمایند و پیشرفتهائی نیز در این زمینه بدست آمده است. یکی از اهداف این برنامه ارائه پوشش‌های بیمه‌ای کافی و مناسب به پروژه‌های در دست اجرا از طرف شرکت‌های بیمه ملی کشورهای عضو است. بنابر این صنعت بیمه منطقه باید بیش از پیش خود را آماده ارائه پوشش‌های بیمه‌ای جامع کاملی به مشتریان و رفع نیاز آنها نماید.

رشد حق بیمه‌های زندگی و غیرزندگی شرکت‌های بیمه ملی کشورهای جهان عرب بین سالهای ۱۹۸۲ - ۱۹۸۷

ارقام: میلیون دلار آمریکا

رتبه	سال ۱۹۸۲	سال ۱۹۸۳	% تغییر	سال ۱۹۸۴	% تغییر	سال ۱۹۸۵	% تغییر	سال ۱۹۸۶	% تغییر	سال ۱۹۸۷	% تغییر
بیمه‌های زندگی	۲۷۰/۶	۳۱۵/۴	۱۷	۲۸۸/۷	-۲	۳۲۱/۹	۱۱	۳۲۱/۶	۲	۳۷۴	۱۳
بیمه‌های غیرزندگی:											
آتش‌سوزی	۴۳۶/۱	۴۸۲/۳	۱۱	۵۹۰	۲۳	۶۲۳/۱	۶	۶۴۹/۸	۳	۷۲۸	۱۲
مهندسی	۳۶۶/۸	۳۱۷/۸	-۱۳	۲۶۸	-۱۶	۲۲۹/۲	-۱۴	۱۸۸/۶	-۱۸	۱۹۲/۹	۲
اتومبیل	۹۳۳/۳	۹۹۳/۱	۶	۱۰۴۲/۷	۵	۱۲۱۴	۱۶	۱۳۳۷/۵	۸	۱۴۱۲/۱	۸
حوادث عمومی	۱۴۳	۱۶۰/۴	۱۲	۱۸۷/۶	۱۷	۱۸۰	۲	۲۰۲/۸	۱۳	۲۴۰/۲	۱۸
متفرقه	۳۹۲	۳۷۹/۶	۳	۳۱۰	۱۸	۳۱۱/۳	۰	۳۷۶/۳	۲۱	۴۰۰/۶	۶
جمع کل بیمه‌های غیر دريائي	۲۲۷۱/۴	۲۳۳۳/۲	۳	۲۴۰۲/۳	۲	۲۵۶۲/۶	۷	۲۷۲۴/۶	۶	۲۹۷۳/۶	۹
بیمه‌های دريائي و هوايما:											
هوايما	۶۰/۴	۷۲/۵	۲۰	۹۶/۲	۳۳	۱۱۹/۸	۲۵	۱۶۰/۹	۳۴	۱۳۹/۶	۱۳
کالا	۹۰۸/۳	۷۶۳/۴	-۱۶	۷۲۶/۳	-۳	۶۶۵	-۸	۵۴۶/۷	-۱۸	۴۹۴/۸	-۹
بدنه کشتی	۱۱۵/۲	۱۲۷/۹	۱۱	۱۲۹	۱	۱۱۲/۱	۱۳	۱۱۸/۴	۶	۲۰۹/۷	۷۷
جمع کل بیمه‌های دريائي و هوايما	۱۰۸۳/۹	۹۶۳/۸	-۱۱	۹۵۱/۵	-۱	۸۹۶/۹	-۶	۸۲۵/۹	-۸	۸۴۴/۱	-۲
جمع کل بیمه‌های غیرزندگی	۳۳۴۳/۳	۳۲۹۷	-۲	۳۳۵۳/۸	۲	۳۴۳۹/۲	۳	۳۵۵۰/۷	۳	۳۸۱۷/۸	۸
جمع کل بیمه‌های زندگی و غیرزندگی	۳۶۲۵/۹	۳۶۱۲/۶	-۰	۳۶۴۲/۵	۱	۳۷۸۱/۴	-	۳۸۸۲/۳	۳	۴۱۹۱/۷	۸